MỘT SỐ BẤT THƯỜNG LIÊN QUAN ĐẾN CHU KỲ ĐỘNG DỤC TRÊN CHÓ CÁI

Vũ Kim Chiến
Chi cục Chăn nuôi và Thú y Tp. Hồ Chí Minh

Một chu kỳ động dục bình thường trên chó cái kéo dài khoảng 6 tháng. Mỗi chu kỳ động dục gồm có 4 giai đoạn là tiền động dục, động dục, sau động dục và nghỉ ngơi. Chu kỳ động dục được xem là bất thường khi có sự kéo dài hay rút ngắn của một giai đoạn nào đó trong chu kỳ. Những lời mô tả của chủ nuôi về những đặc điểm sinh lý và hành vi của chó cái cần phải được kiểm chứng thông qua các xét nghiệm mô học tế bào âm đạo, chẩn đoán hình ảnh cơ quan sinh dục, phân tích hành vi và đánh giá hàm lượng progesterone và LH. Dưới đây là một số bất thường liên quan đến chu kỳ động dục trên chó cái.

I. GIAI ĐOẠN TIỀN ĐỘNG DỤC HOẶC ĐỘNG DỤC KÉO DÀI

Giai đoạn tiền động dục hoặc động dục kéo dài là trường hợp một con chó cái bị xuất huyết âm đạo (bắt nguồn từ tử cung) hơn 21 đến 28 ngày liên tục, kèm theo đó là tính hấp dẫn chó đực. Hơn 80 đến 90% tế bào bề mặt được phát hiện trên mẫu phết mô học âm đạo. Những con chó cái như vậy có thể chấp nhận giao phối hoặc không. Giai đoạn tiền động dục và/hoặc động dục có khả năng nhất là do sự phân tiết estrogen kéo dài và có thể có hoặc không có sự gia tăng nhẹ về phân tiết progesterone. Trong trường hợp progesterone được phân tiết thì nó sẽ làm tăng tính thụ cảm giới tính.

Nguồn bài xuất estrogen nội sinh kéo dài ở chó cái có hoặc không có bài xuất progesterone đi kèm thường là do các noãn nang buồng trứng hoặc tân bào buồng trứng. Các nang noãn không rụng trứng có khuynh hướng đơn lẻ, đi kèm với các tế bào hạt và vượt trội các nang tiền rụng trứng bình thường về kích thước, đường kính dao động từ 1 đến 5 cm. Khi nang noãn có ở cả hai buồng trứng thì có thể có vấn đề với trục dưới đồi - tuyến yên - buồng trứng. Nang noãn có khuynh hướng xảy ra ở chó cái dưới 3 năm tuổi. Có khả năng tân bào buồng trứng cũng sản sinh estrogen và bao gồm khối u có nguồn gốc tế bào biểu mô (cystadenomas và adenocarcinomas) cũng như khối u có nguồn gốc từ mô đệm sinh dục (khối u tế bào vỏ hạt). Khối u buồng trứng có khuynh hướng xảy ra ở một bên hoặc hai bên (dạng này ít phổ biến hơn). Tân bào buồng trứng chức năng và bệnh lý nang buồng trứng có thể xảy ra đồng thời. Các nang có thể được phát hiện ở buồng trứng đối diện và triển dưỡng nội mạc tử cung đi kèm với một tân bào chức năng xảy ra thường xuyên nhất với các khối u có nguồn gốc từ tế bào mô đệm sinh dục.

Có một số chẩn đoán phân biệt đối với tình trạng chảy máu âm đạo kéo dài. Chảy máu âm đạo do kế phát nhiễm trùng, viêm hoặc khối u của đường niệu dục, ngoại vật ở âm đạo hoặc bệnh lý đông máu phải được phân biệt với trường hợp giai đoạn tiền động dục hoặc động dục kéo dài. Cũng phải lưu ý đến trường hợp sử dụng estrogen quá nhiều để điều trị bệnh lý cơ thắt niệu đạo ở chó cái bằng diethylstilbestrol (DES) hoặc việc ngừa thai bằng cách dùng DES hoặc estradiol cypionate. Di chứng dễ nhận thấy đối với việc dùng estrogen kéo dài bao gồm rối loạn tủy xương, khuynh hướng xảy ra phức hợp viêm tử cung mủ/triển dưỡng nang nội mạc tử cung và sự phát triển của các nang buồng trứng.

Sau khi xác định được chứng tăng estrogen thông qua việc đo lường hàm lượng estrogen trong máu thì nên tiến hành siêu âm bụng để nhận biết u nang buồng trứng hoặc tân bào chức năng. Các nang noãn bình thường trước khi rụng trứng có đường kính 4-9 mm, nhỏ hơn u nang và phần lớn tân bào chức năng.